ABDULLAH BİN MUHAMMED EL-BEGÂVÎ

Hadîs âlimlerinin büyüklerinden, İslâm âleminin direklerinden. Adı, Abdullah bin Muhammed bin Abdülazîz bin Merzebân el-Begâvî olup, künyesi, Ebü'l-Kâsım'dır. Aslen Bağdadlıdır. 214 (m. 829) yılında Ramazan ayında, Pazartesi günü doğdu. Pekçok âlimden ilim öğrenip büyük âlim oldu. Uzun seneler yaşadı. İlmi her yere yayıldı. Yüzüç yaşında 317 (m. 929) yılında fıtr bayramı gecesi vefât etti.

Ebû Bekr Begâvî; Ali bin Ca'd, Halef bin Hişâm el-Bezzâr, Muhammed bin Abdülvehhâb el-Hârisî, Ebü'l-Ahves Muhammed bin Hayyân, Ubeydullah bin Muhammed, Ebû Nasr Temmâr, Dâvûd bin Ömer, Yahyâ bin Abdülhumeyd, Ahmed bin Hanbel, Ali bin Medînî, Hâcib bin Velîd, Muhammed bin Ca'fer el-Verkânî, Bişr bin Velîd el-Kâdî, Muhammed bin Hassan, Muhriz bin Avn ve üçyüzden ziyâde âlimden hadîs-i şerîf öğrenmiştir.

Yahyâ bin Muhammed bin Sa'îd, Ali bin İshâk Abdülbâkî bin Kânî', Hubey bin Hasen el-Kazzâz, Muhammed bin Muzaffer, Ebû Bekr bin Şâzân, Dâre Kutnî, İbn-i Şahin ve sayılamıyacak kadar çok âlim de Ebû Kâsım Begâvî'den hadîs öğrenmişlerdir.

Ebû Kâsım Begâvî, hadîs ilminde hafızlık derecesine ulaşmış olup, yüzbin adîs-i şerîfi sened ve râvileriyle ezbere okurdu.

Çok hadîs rivâyet eden âlimlerden (muksirûn) olup, sika (sağlam, güvenilir), ilminde ve amelinde makbûl bir zât idi. Daha oniki yaşında iken, hadîs yazmaya başladı.

Buyurdu ki: “Büyük hadîs âlimi Ebû Ubeydî’yi ve vefâtını gördüm. İlk hadîs-i şerîfi 225 yılında ondan yazdım. Amcamla, Âsım bin Ali’nin de ilim meclisinde bulundum.” Hâfız Ahmed bin Abdân Begâvî’yi şöyle diyorken işittim: “Çok sıkıntılı idim. Elimde Yahyâ bin Maîn’in hadîslerinin yazılı olduğu bir cüz olduğu hâlde, Dicle kenarına gittim. Bu cüze bakarken, Mûsâ bin Hârûn çıkageldi ve “Burada ne yapıyorsun?” diye sordu. Yahyâ bin Maîn’in cüzünü ezberlediğimi söyledim. Elimden cüzü aldı ve “Sen Yahyâ bin Maîn, Ahmed bin Hânbel ve Ali bin el-Medînî’nin hadîslerinin hepsini toplamak mı istiyorsun?” dedi. Bundan maksadı, “Sen bu kadar hadîs öğrendin, Yahyâ bin Maîn’in hadîslerini de ezberden karıştırabilirsin ma’nâsında idi.”

İbn-i Ebî Hatim: “Ebû Kâsım Begâvî, sahîh hadîs rivâyet eden kimseler arasındadır” buyurmuş, Dâre Kutnî ise “Begâvî, hadîs-i şerîf husûsunda konuştuğu zaman, onun sözü çınar ağacına çakılmış çivi gibi sağlamdır” demiştir. İbn-i Adîy: “Begâvî, hadîs ilmini bilen bir zâttır. Dedesi, amcası ve başka âlimlerin önünde hadîs-i şerîf yazardı” demiştir. Hatîb-i Bağdadî de onun sika (sağlam, güvenilir) olduğunu söylemiştir. Sülemî, Dâre Kütnî’ye Begâvî’den sorunca Sülemî: “Sikadır. Dağ gibi sağlam ve âlimdir” demiştir. Ebû Ya’la el-Halîlî ise, onun uzun seneler yaşayıp, pekçok âlimden ilim öğrenmiş ve âlimlerin yanında da büyük kıymeti olan bir zât olduğunu söylemiştir. Âlim ve ârif bir zât olan Ebû Kâsım Begâvî’nin hadîs ilmindeki gayreti ve hizmeti pek büyüktü. Buyurdu ki: “Binden ziyâde âlimden ilim öğrendim ve hadîs-i şerîf yazdım.” Muhammed bin Hârûn da onun sika olduğunu söyleyip, medh ve sena etti. İshâk bin İsmail et-Tâlegânî, onun hadîs rivâyet ehliyetine sahip ve sika olduğunu söyledikten sonra: “Eğer bir insan için fevkalâde sika olduğunu söylemek caiz olsaydı, bu Ebû Kâsım Begâvî ve İbn-i Menî için söylenebilirdi.”

Hadîs ilminde hafızlık derecesinde olan İmâm-ı Nâfi’ ve İbn-i Ömer (radıyallahü anh) yoluyla rivâyet etti: “Üç kişi bir arada bulunduğu zaman, üçüncüyü bırakıp ikisinin bir arada gizli konuşmasını, Peygamberimiz (aleyhisselâm) men etti.”

Yine rivâyet etti ki: “Peygamberimiz (aleyhisselâm), bir adamın elinde altın yüzük gördü. Elinden yüzüğü çıkarıncaya kadar onu ikaz etti.”

Ebû Kâsım Begâvî’nin (radıyallahü anh) yazmış olduğu, Müsned hadîs kitabı ve Mu’cem-üs-Sahâbe adlı iki eseri vardır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Târih-i Bağdâd cild-10, sh. 111

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 737

3) Mîzân-ül-i’tidâl cild-2, sh. 492

4) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 275

5) Mu’cem-ül-müellifîn cild-6, sh. 126